

## СТАНОВИЩЕ

изготвено от проф. д пс н **ЙОАНА ДИМИТРОВА ЯНКУЛОВА**  
Специалност Психология, Философски факултет  
СУ „Св. Климент Охридски”, гр. София

**Относно:** трудове на **МАРГАРИТА АНГЕЛОВА СТЕФАНОВА-БАКРАЧЕВА**, депозирани за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „Доцент“, обявен от СУ „Св. Кл. Охридски“ в ДВ, бр. 24/ 16.03.2018 г.  
Област на висше образование - 3. Социални, стопански и правни науки  
Професионално направление - 3.2. Психология  
Научна специалност - Педагогическа психология

### I. Документи и данни за кандидата

Това становище е изготвено съобразно решение на Научно жури, определено със заповед РД-38-217/ 13.04.2018 г. на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“. За рецензиране са представени 2 монографии и още 7 научни публикации. Приложена е собственоръчно подписана декларация от М. Бакрачева, че е равностоен и пълноправен участник в написването на приложените за целите на конкурса монографии. Има също така справка, че конкурсът има нужната аудиторна натовареност. Прегледът и на останалите документи свидетелства, че те са изготвени в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, както и на Правилника за условията и реда за заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

От представената биографична справка се установява, че М. Бакрачева е завършила езикова гимназия и е магистър по педагогика от Факултета по педагогика на СУ. Има успешно защитена образователна и научна степен „Доктор“ по Обща психология, диплома за старши научен сътрудник (2 степен) по Обща психология, както и сертификати от допълнителни курсове и специализации. В момента М. Бакрачева преподава в Европейския политехнически университет, гр. Перник, като е хоноруван преподавател и в други висши училища (НАТФИЗ „Кр. Сарафов“, ПУ „П. Хилендарски“, СУ „Св. Кл. Охридски“, ВА „Г. С. Раковски“). Освен преподавателска, кандидатката има разнообразна научноизследователска, публикационна, преводаческа, експертно-обучителна, проектно-приложна дейност и съответни награди за постижения. Членува в различни професионални дружества и редколегии на научни списания. Всичко това показва, че са налице множество факти за постоянните и целенасочените усилия на кандидатката непрекъснато да се образова, усъвършенства и квалифицира в областта на социалните науки.

### II. Описание на научните трудове

В монографичния труд *„Статуси на психо-социална и национална идентичност, ценности и психично благополучие в юношеска възраст“* (2007) теоретично се осветлява проблема за психо-социалната идентичност от гледна точка на начините за възникването, развитието и проявленията на този феномен и връзката му с различни личностни променливи. Освен теоретичните ракурси, в монографичния труд задълбочено са представени и анализирани резултатите от мащабно емпирично проучване сред български юноши. Изведените закономерности са пречупени през постиженията на психологията на личността и развитието, когнитивната психология, психологията на междугруповите отношения, като е отчетено и влиянието на контекста.

Получените резултати са в основата на предложения в монографията модел, предназначен за професионална подкрепа при изграждането на идентичност, приложим в образователния контекст, както и за нуждите на консултативната работа.

В монографията „Щастие и удовлетвореност от живота в търсене на пътя към себе си“ (2015) се проучва темата за психичното благополучие. Последователно и задълбочено са представени различни теоретични подходи при изучаването на психичното благополучие, диференцирани са отделните му компоненти и са анализирани определящите за възникването му фактори. Извършени са и собствени изследвания в български условия, с помощта на които са разграничени възприятията за такива сложни и многопластови понятия като удовлетвореност от живота, щастие и благополучие в условията на съвременната българска култура. Получените резултати отразяват авторската позиция относно значението и силата на вътрешните и външните стимули, които обуславят отделните равнища на психично благополучие. Предложени са и конкретни начини за поддържане на оптимален вътрешен баланс, както и за увеличаване на позитивните нагласи.

Според приложения списък в другите публикации са поставени различни акценти. Например специално се проучва как прилагането на конструктивистката гледна точка, пречупена през възможностите на традиционното и електронното обучение, може да доведе до оптимизиране на функционирането в зоната на най-близкото развитие не само в реална, но и във виртуална среда (публикация № 3). На фона на тази среда, в която битуват и функционират различни социални мрежи, задълбочено се проучват индивидуалните възможности за изграждане и експериментиране със собствената идентичност. По-конкретно се установява, че високата активност в социалните мрежи може да бъде индикатор за компенсаторно търсене на смисъл в живота и същевременно да представлява нова стратегия за успешно справяне (публикация № 5).

Продължения на темата за смисъла в живота и връзката му с различните видове Аз и случаите на дереализация се откриват в публикации № 4 и 6. Създадена и апробирана е специална авторска методика за измерване на особеностите на тези феномени, а получените резултати са обвързани с нагласите за миграция на младите хора, които особено активно търсят смисъл в живота. Ясно са диференцирани отделните категории за реален и идеален Аз, за преживяното чувство за смисъл и за връзката му с възможностите за бягство от действителността. Събраните данни позволяват да се съставят инструменти, подходящи за оказване на помощ на хора, изпаднали в затруднение при търсенето на личен смисъл в живота. Дискутира се също така как миграционните процеси и глобализацията въздействат върху живота на хората и формират различни културни идентичности.

В публикация № 8 се проучват възможните начини за вплитане на изкуството в процеса на обучение, като се проследява и ползата от прилагането на специално подбрани арт-техники. Тези идеи са обединени в своеобразен надкултурен модел, предназначен да помага на хората по-лесно да се адаптират и по-успешно да си сътрудничат.

В останалите публикации са представени резултатите от анализа на различни процеси и взаимодействия, протичащи в образователна среда. В хода на мащабно емпирично проучване, обхванало многобройна група учители от цялата страна, са изследвани особеностите на стиловете им на взаимодействия с учениците, като са съставени и варианти за оптимизирането им (публикация № 7). На основата на резултати от проведени проучвания (публикация № 9) са предложени конкретни начини как учителите да отвоюват желанието за учебна работа на учениците, как да задържат вниманието им и как да насърчават развитието на познавателните им интереси. Това е необходимо, защото създава благоприятна възможност за трайно усвояване на новите

знания, за развитие на критическо и творческо мислене и за постигане на по-високи учебни резултати.

### **III. Научни и други приноси**

Научните приноси в депозираните за рецензиране трудове от М. Бакрачева могат да бъдат систематизирани по следния начин. На първо място считаме, че кандидатката демонстрира отлична професионална подготвеност за задълбочено и систематизирано научно представяне на различни теоретични идеи и емпирични резултати, които се разработват в съвременната психология и съответстват на нуждите на българската практика. Освен това методологията и дизайна на мащабните емпирични изследвания, в които активно участва М. Бакрачева, свидетелстват за високата ѝ изследователска компетентност да проучва теми не само от научен, но и от значим обществен интерес. На получените резултати се предлага адекватна психологическа интерпретация, а изведените закономерности са заложили в авторски разработените теоретични модели и конкретни техники за оказване на специализирана помощ.

Кандидатката има богати и разнообразни научни и професионални знания и умения да разработва, да адаптира в български условия, да валидизира и да прилага по научен начин конкретно създадените научноизследователски инструменти. С тяхна помощ може научно и високо специализирано да се изучават особеностите на различни психологически феномени, взаимовръзките между тях и проекциите им в социално-образователна среда.

Безспорни са усилията на М. Бакрачева не само да провежда научни изследвания, но и да публикува, разпространява и презентира постигнатите резултати на различни научни форуми и в електронните медии. Благодарение на подобни усилия актуалното състояние и безспорните успехи на българската психология стават видими, разбираеми и достъпни за широката общественост.

Значимостта на научните постижения на кандидатката се подкрепя и от множеството цитирания в различни литературни източници. Това отразява интереса на различни автори и изследователи към научните разработки, в които ключов съавтор е М. Бакрачева.

Към богатия научноизследователски и преподавателски опит на кандидатката трябва да се прибавят и нейните научни и професионални компетенции да разработва и прилага различни образователни и обучителни програми, както и активната ѝ научноизследователска и консултативна работа с докторанти в качеството си на научен ръководител.

### **IV. Заключение**

В заключение считам, че кандидатурата на М. Бакрачева за участие в конкурса за заемане на академичната длъжност „Доцент” напълно отговаря на законовите изисквания, както и на установените академични и научни критерии при осъществяването на този вид процедури. В тази връзка предлагам на уважаемото Научно жури да присъди на кандидатката академичната длъжност „Доцент” в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, по професионално направление 3.2. Психология и научна специалност „Педагогическа психология“.

24.07.2018 г.

Изготвил становището: .....  
(проф. Й. Янкулова)